

Міністерство оборони України

НЕТРАДИЦІЙНА ЗБРОЯ
СТАН І ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ЗАХИСТ ВІД НЕЇ

За редакцією доктора технічних наук, професора
О.П. Ковтуненка

Київ 2005

УДК 623.4.001.33

О.П. Ковтуненко, В.В. Богучарський, В.І. Слюсар, П.М. Федоров.

Нетрадиційна зброя: Стан і основні тенденції розвитку. Захист від неї / За ред. О.П. Ковтуненка. – К.: ЦНДІ ОВТ ЗСУ, 2004. - 220 с.

Подано результати теоретичних досліджень, спрямованих на нормування термінології та побудову системної структури класифікації зброї на нетрадиційних принципах дії. Подана інформація про призначення, склад, уражаючі фактори та об'єкти ураження зброї на нетрадиційних принципах дії. Розглянуті загальні аспекти способів застосування нетрадиційної зброї та захисту від неї. Оцінено вплив нетрадиційної зброї на зміни форм і способів ведення збройної боротьби.

Посібник призначений для фахівців наукових установ та штабів Збройних Сил України з метою узагальнення та систематизації інформації про нетрадиційні засоби ураження.

При підготовці книги використані матеріали, які надали: Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Національний науково-дослідний центр оборонних технологій та воєнної безпеки України, Науково-дослідний інститут проблем воєнної медицини Збройних Сил України.

Рекомендовано до друку Науково-технічною радою Центрального науково-дослідного інституту озброєння та військової техніки Збройних Сил України, протокол № 12 від 9 грудня 2004 року

Рецензент Б.М. Герасимов, доктор технічних наук, професор

© ЦНДІ ОВТ ЗСУ, 2004

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень	4
Передмова	5
1. ВСТУП	6
1.1 Основні аспекти класифікації зброї	6
1.2 Визначення зброї	10
1.3 Визначення нетрадиційної зброї	15
2. КЛАСИФІКАЦІЯ НЕТРАДИЦІЙНОЇ ЗБРОЇ	19
2.1 Ознаки класифікації	19
2.2 Класифікація нетрадиційної зброї	19
3. ХАРАКТЕРИСТИКА НЕТРАДИЦІЙНОЇ ЗБРОЇ	31
3.1 Електромагнітна зброя	31
3.1.1 Зброя електромагнітного імпульсу	35
3.1.2 Рентгенівська зброя	73
3.1.3 Оптична зброя	73
3.1.3.1 Засоби когерентного випромінювання	74
3.1.3.2 Засоби некогерентного випромінювання	93
3.1.4 Радіочастотна зброя	95
3.1.5 Низькочастотна зброя	96
3.1.6 Електрична зброя	97
3.1.7 Плазмова зброя	101
3.2 Інформаційна зброя	111
3.2.1 Обґрунтування можливого підходу до визначення інформаційної зброї	111
3.2.2 Засоби інформаційно-психологічного впливу	112
3.2.3 Засоби інформаційно-технічного впливу	118
3.3 Хімічна нетрадиційна зброя	120
3.4 Біологічна нетрадиційна зброя	126
3.5 Акустична зброя	137
3.6 Кінетична нетрадиційна зброя	145
3.7 Геофізична зброя	157
3.8 Радіологічна зброя	169
3.9 Пучкова зброя	173
3.10 Психотронна зброя	174
3.11 Нетрадиційні боєприпаси	177
3.12 Ударні безпілотні літальні апарати багаторазового використання	183
4. ЗАГАЛЬНІ АСПЕКТИ СПОСОБІВ ЗАСТОСУВАННЯ НЕТРАДИЦІЙНОЇ ЗБРОЇ ТА ЗАХИСТУ ВІД НЕЇ	195
5. ВПЛИВ НЕТРАДИЦІЙНОЇ ЗБРОЇ НА ВЕДЕННЯ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ..	200
5.1 Характеристика війни майбутнього	200
5.2 Вплив нетрадиційної зброї на форми і способи ведення збройної боротьби ..	205
Список використаної літератури	214

ПЕРЕДМОВА

Сучасні досягнення науки та новітніх технологій дають можливість створювати надзвичайно складні технічні системи воєнного призначення (комплекси, зразки). До таких систем відноситься і нетрадиційна зброя. Поява терміна "нетрадиційна зброя" стала результатом аналізу відомої інформації про існуючі, розроблювані, а також перспективні системи озброєння, яким властиві певні характерні риси, що дозволяють виділити їх в окремий вид.

Цей посібник являє собою спробу систематизувати наявні знання про нетрадиційну зброю.

В першому розділі аналізуються відомі визначення зброї взагалі і на їх основі пропонується нове узагальнене визначення, що відповідає вимогам сучасності.

Що стосується нетрадиційної зброї, то питання її визначення розглядається особливо пильно. Спочатку проводиться аналіз відомих існуючих визначень, обґрунтовується поняття традиційності і нетрадиційності. Замість поняття "зброя на нетрадиційних принципах дії" пропонується застосовувати термін "нетрадиційна зброя", а також наводиться нове її визначення.

Другий розділ містить аналіз ознак класифікації і розробку безпосередньо класифікації нетрадиційної зброї.

У третьому розділі дається характеристика усіх класів нетрадиційної зброї згідно з розробленою у другому розділі класифікацією. При цьому розглядаються електромагнітна зброя: електромагнітного імпульсу, рентгенівська, оптична (засоби когерентного і некогерентного випромінювання), радіочастотна, низькочастотна, електрична та плазмова; інформаційна зброя інформаційно-психологічного та інформаційно-технічного впливу; хімічна нетрадиційна зброя; біологічна нетрадиційна зброя; акустична зброя; кінетична нетрадиційна зброя; геофізична зброя; радіологічна зброя; пучкова зброя; психотронна зброя; нетрадиційні боєприпаси; ударні безпілотні літальні апарати багаторазового застосування.

У четвертому розділі розглядаються загальні аспекти способів застосування нетрадиційної зброї та захисту від неї.

У п'ятому розділі наводяться характеристики війни майбутнього та розглядається вплив нетрадиційної зброї на форми і способи ведення збройної боротьби.

Розгляд конкретних класів нетрадиційної зброї для зручності проводився за єдиною схемою, яка містить визначення зброї, уражаючі фактори, об'єкти ураження, склад, характеристику засобів, приклади застосування і перспективи розвитку та, за наявності, засоби і способи захисту від такої зброї за кордоном і в Україні.